

Μεταφραστική Υπηρεσία Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα
SERVICE DES TRADUCTIONS DU MINISTERE DES AFFAIRES ETRANGERES
DE LA REPUBLIQUE HELLENIQUE, ATHENES
HELLENIC REPUBLIC, MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS, TRANSLATION
SERVICE, ATHENS

Δημοσιευμένο Φεβρουαρίου 15, 2008

ΥΠΟΘΕΣΗ ΛΙΟΝΑΡΑΚΗ κατά ΕΛΛΑΔΑΣ (Επίσημη Μετάφραση)

Δημοσιευμένο Φεβρουαρίου 15, 2008

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ
ΥΠΟΘΕΣΗ ΛΙΟΝΑΡΑΚΗ κατά ΕΛΛΑΔΑΣ
(Αίτηση αρ. 1131/05)

ΑΠΟΦΑΣΗ
ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ
5 Ιουλίου 2007

Αυτή η απόφαση θα καταστεί οριστική σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που έχουν καθοριστεί στο άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης. Δύναται να υποστεί επεξεργασία ως προς τη μορφή.

Στην υπόθεση Λιοναράκη κατά Ελλάδας,

Το ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (πρώτο τμήμα), που συνεδριάζει σε τμήμα αποτελούμενο από τους:

κκ. L. Loucaides, πρόεδρος, C.L. Rozakis, κυρία N. Vajic,

κκ. K. Haliljev, D. Spielmann, S.E. Jebens, G. Malinverni, δικαστές,

και M. S. Nielsen, γραμματέας του τμήματος,

Έχοντας συσκεφθεί στην αίθουσα του συμβουλίου στις 14 Ιουνίου 2007,

Δημοσιεύει την παρούσα απόφαση, η οποία ελήφθη την ημερομηνία αυτή:

ΔΙΚΟΝΟΜΙΑ

1. Στην αρχή αυτής της υπόθεσης βρίσκεται μία αίτηση (αρ. 1131/05) στρεφόμενη εναντίον της Ελληνικής Δημοκρατίας, την οποία ένας υπήκοος του κράτους αυτού, ο κ. Νικήτας Λιοναράκης («ο αιτών»), εισήγαγε στο δικαστήριο στις 9 Δεκεμβρίου 2004 δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης περί της προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Ο **αιτών εκπροσωπείται από τον δικηγόρο Σ. Τσακυράκη**, του δικηγορικού συλλόγου Αθηνών. Η ελληνική κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τους αντιπροσώπους του πληρεξουσίου της, κκ. Κ. Γεωργιάδη, παρέδρου του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και από τον Ι. Μπακόπουλο, εισηγητή του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Ο αιτών διαμαρτυρόταν για προσβολή του δικαιώματός του στην ελευθερία της έκφρασης και του δικαιώματος πρόσβασης σε δικαστήριο.

4. Στις 7 Απριλίου 2006, το δικαστήριο αποφάσισε να κοινοποιήσει την αίτηση στην Κυβέρνηση. Επικαλούμενη τις διατάξεις του άρθρου 29 § 3, αποφάσισε ότι θα υποβάλλονταν σε εξέταση ταυτοχρόνως το παραδεκτό και το βάσιμο της υπόθεσης.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΩΣ

I. ΟΙ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΑΝΤΟΣ

A. Η γένεση της υπόθεσης.

5. Ο αιτών είναι δημοσιογράφος. Κατά την εποχή των γεγονότων ήταν παρουσιαστής και συντονιστής της ραδιοφωνικής εκπομπής σε απευθείας μετάδοση «Γειτονίες της Ελλάδας», μεταδιδόμενη από την Ελληνική Ραδιοφωνία και Τηλεόραση («ΕΡΤ»). Στις 24 Μαρτίου 1999, προσκάλεσε τον **Ε.Β. [Εμμανουήλ/Μανώλη Βασιλάκη]**, δημοσιογράφο, για να συζητήσει όψεις της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής.

6. Η συζήτηση έθιξε, μεταξύ άλλων, το ζήτημα της «υπόθεσης Οτσαλάν». Ο Αμπντουλά Οτσαλάν, τούρκος υπήκοος και πρώην επικεφαλής του Κόμματος των Εργατών του Κουρδιστάν («ΡΚΚ»), διωκόταν από τις υπεύθυνες τουρκικές αρχές για τους αρχηγούς της τρομοκρατίας. **Τον Φεβρουάριο του 1999, εισήλθε παρανόμως στην Ελλάδα με τη βοήθεια ορισμένων ελλήνων υπηκόων, και η φυγή του στην Κένυα διευκολύνθηκε από τα ίδια πρόσωπα. Η ελληνική Κυβέρνηση είχε προηγουμένως διακηρύξει ότι η είσοδος του κ. Οτσαλάν στην ελληνική επικράτεια ήταν εντόνως ανεπιθύμητη, καθώς θα συνεπαγόταν την επιδείνωση των σχέσεων μεταξύ της Ελλάδας και της Τουρκίας. Κατόπιν της αποκάλυψης της παραμονής του κ. Οτσαλάν στην Ελλάδα, ο έλληνας πρωθυπουργός δήλωσε ότι τα πρόσωπα που τον βοήθησαν «είχαν προσβάλει σοβαρά τα εθνικά συμφέροντα και τους αναλογούσαν βαριές ευθύνες». Και προσέθεσε: «Αποτελούν μέρος του παράλληλου κράτους (παρακράτος) και θα αντιμετωπιστούν ως παρακράτος». Τόσο οι συνθήκες εισόδου και παραμονής του κ. Οτσαλάν στην Ελλάδα όσο και η μεταγενέστερη σύλληψή του στην Κένυα και η μεταφορά του στην Τουρκία μονοπώλησαν το ενδιαφέρον των ελληνικών μέσων ενημέρωσης.**

7. Ο Ε.Β. [Μανώλης Βασιλάκης] άσκησε κριτική σε αυτούς που υιοθέτησαν μία «υπερπατριωτική προσέγγιση» στα ζητήματα εξωτερικής πολιτικής και, μεταξύ αυτών, στα πρόσωπα που είχαν λάβει μέρος στην υπόθεση Οτσαλάν. Δήλωσε ξεχωριστά:

«Το παρακράτος πρέπει να εξαρθρωθεί. Ο Ν.[Ναζάκης], Λ.[Λυκουρέζος], Φ.Κ. [Φαήλος Κρανιδιώτης], ο παρακρατικός Φ.Κ., δεν μπορούν να κυβερνούν τη χώρα, δεν είναι η Ελλάδα. Αυτοί είναι, όπως θα το διατύπωνε ο Β.Γ. [Βλάσης Γαβριηλίδης], οι “φωνασκούντες κακούργοι” του τύπου και τώρα των μέσων ενημέρωσης. Θα μπορούσαμε να πούμε σήμερα “νευροπαθείς ψευδοπατριώτες”, σύμφωνα με τους όρους που χρησιμοποιούνταν [εκείνη την εποχή]».

8. Ο Β.Γ. [Βλάσης Γαβριηλίδης] ήταν ένας δημοσιογράφος, ο οποίος το 1894 είχε αποκαλέσει τους υποστηρικτές της «Μεγάλης Ιδέας» «φωνασκούντες κακούργους του Τύπου» και «νευροπαθείς ψευδοπατριώτες». Η «Μεγάλη Ιδέα» ήταν ένα πολιτικό σχέδιο που διατυπώθηκε στα τέλη του 19ου αι. από ορισμένους εθνικιστικούς πολιτικούς κύκλους. Εκθείαζε ένα πολιτικό πρόγραμμα που στόχευε στην ενσωμάτωση του συνόλου του ελληνισμού υπό ξένη κυριαρχία στο ελληνικό κράτος. Το έτος 1922, με την μικρασιατική τραγωδία και την ήττα του ελληνικού στρατού, σήμανε το τέλος της «Μεγάλης Ιδέας».

9. Ο Φ.Κ. [Φαήλος Κρανιδιώτης] είναι δικηγόρος και είχε θέσει υποψηφιότητα στις βουλευτικές εκλογές και τις ευρωεκλογές κατά το παρελθόν. Ο Φ.Κ. είχε αναμειχθεί δραστήρια στην υπόθεση Οτσαλάν. Όταν αυτός ο τελευταίος κατέφυγε στην Κένυα, ο Φ.Κ. πήγε εκεί για να τον συναντήσει και να του παραδώσει μηνύματα και έγγραφα. Επιπλέον, κατόπιν της σύλληψης του κ. Οτσαλάν από τις τουρκικές ένοπλες δυνάμεις, ο Φ.Κ. είχε παραχωρήσει πολλές συνεντεύξεις για το θέμα αυτό στα ελληνικά μέσα ενημέρωσης.

B. Η δικαστική διαδικασία.

10. Στις 23 Ιουνίου 1999, ο Φ.Κ. [Φαήλος Κρανιδιώτης] προσέφυγε ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών με αγωγή αποζημιώσεως για εξύβριση και δυσφήμιση εναντίον του Ε.Β. [Μανώλη Βασιλάκη], του αιτούντος [Νικήτα Λιοναράκη], της ΕΡΤ και των δύο εκπροσώπων της. Αιτείτο του συνολικού ποσού των 150.000.000 δραχμών (440.000 ευρώ περίπου) με το δικαίωμα της ηθικής βλάβης που υπέστη. Στην αγωγή του, ο εγκαλών βεβαίωσε ότι «η ενοχοποιούμενη συνομιλία τον υποβίβαζε και παραβίαζε, με ανήκουστη βιαιότητα, την επαγγελματική και την πολιτική του ακεραιότητα, καθώς και την προσωπικότητά του μέσα στο πλαίσιο της ελληνικής κοινωνίας και του δημόσιου βίου της χώρας».

11. Στις 30 Απριλίου 2001, το Πολυμελές Πρωτοδικείο της Αθήνας δικάωσε μερικώς την αίτηση του Φ.Κ. [Φαήλου Κρανιδιώτη] Η αναφερόμενη δικαστική αρχή έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι:

«Οι διαμφισβητούμενοι χαρακτηρισμοί παρουσιάζουν τον ενάγοντα ως μέλος μιας παρακρατικής οργάνωσης, τμήματος του παρακρατικού δικτύου, συνωμότη, φωνασκούντα εγκληματία, νευροπαθή, ψευδοπατριώτη, ενεργούντα εναντίον των εθνικών συμφερόντων. Όλοι αυτοί οι χαρακτηρισμοί (...) είναι υβριστικοί και απαξιωτικοί για την προσωπικότητα του ενάγοντος, προσβάλλουν την τιμή και την υπόληψή του και είναι περιφρονητικοί. Επιπλέον, η πρόθεση να εξυβριστεί ο κατηγορούμενος αποδεικνύεται από τον τρόπο με τον οποίο ο πέμπτος εναγόμενος [Ε.Βασιλάκης] εκφράστηκε εναντίον του ενάγοντος και ο τέταρτος εναγόμενος [ο αιτών Λιοναράκης] επέτρεψε και υποστήριξε την έκφραση των υβριστικών λόγων, χωρίς να διαμαρτυρηθεί ή να διακόψει τον συνομιλητή του. Συγκεκριμένα, οι ενοχοποιητικοί χαρακτηρισμοί δεν δικαιολογούνται από το ενδιαφέρον του τέταρτου και του πέμπτου για την ενημέρωση του κοινού, ενδιαφέρον το οποίο προκύπτει από τη δημόσια λειτουργία του τύπου. Εξάλλου, ο εναγόμενος είναι ένας δραστήριος δικηγόρος και πολιτικό στέλεχος χωρίς αμοιβή και εξάρτηση, χωρίς περιουσία, εργαζόμενος για την συντήρηση της οικογένειάς του. Έχει νόμιμη πολιτική δραστηριότητα μέσα στο πλαίσιο του πολιτεύματός μας (...) και έχει διαχρονικά εκφράσει τις πολιτικές του απόψεις με αυτοσυγκράτηση και χωρίς υπερβολές. Επιπλέον, ο τέταρτος εναγόμενος δεν σεβάστηκε, όπως όφειλε, τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη δημοσιογραφική δεοντολογία, υποχρεώσεις που μεριμνούν για τον σεβασμό και την προστασία του ατόμου, αλλά παρουσίασε την εκπομπή “Γειτονιές της Ελλάδας” και με την ιδιότητα του συντονιστή επέτρεψε τους υβριστικούς χαρακτηρισμούς από την πλευρά του πέμπτου εναγομένου, με σκοπό την περιφρόνηση του προσώπου, τον υποβιβασμό της υπόληψης και του ονόματος του ενάγοντος στην κοινωνία. Προσέτι, έχοντας λάβει υπόψη τις συνθήκες τέλεσης του αδικήματος, (...) τον βαθμό πρόθεσης του τέταρτου εναγομένου, την ηθική οδύνη του ενάγοντος, την οικονομική και κοινωνική κατάσταση των εναγομένων, το δικαστήριο κρίνει ότι ο ενάγων υπέστη ηθική ζημία, η οποία ανέρχεται σε 50.000.000 δραχμές, ποσό που άλλωστε είναι το ελάχιστο της αποζημίωσης και θεωρείται λογικό από το δικαστήριο (...))» (απόφαση αρ. 3830/2001).

12. Στις 20 και 21 Ιουνίου 2001, τόσο ο Φ.Κ. [Φαήλος Κρανιδιώτης] όσο και ο αιτών άσκησαν έφεση από κοινού με τους υπόλοιπους εναγομένους. Στις 9 Απριλίου 2002, το εφετείο Αθηνών επικύρωσε την πρωτόδικη απόφαση. Σε ό,τι αφορά όλως ιδιαίτέρως τον αιτούντα, το Εφετείο Αθηνών έκρινε ότι:

«Κατά τη διάρκεια της εν λόγω εκπομπής, ο τέταρτος εναγόμενος [Ν. Λιοναράκης] δεν υπέδειξε στον πέμπτο εναγόμενο [Μ. Βασιλάκη] την απρέπειά του, δεν του ζήτησε εξηγήσεις σχετικά με τους υβριστικούς χαρακτηρισμούς ή την ανάκλησή τους ακόμη, εφόσον είχε αντιληφθεί ως παρουσιαστής της εκπομπής αυτής υβριστικούς χαρακτηρισμούς από την πλευρά του πέμπτου εναγομένου. Αυτός [ο αιτών] δεν έλαβε υπόψη ότι ο ενάγων

απουσίαζε από την εκπομπή και στο τέλος [ο αιτών] επιδοκίμασε τους ενοχοποιητικούς χαρακτηρισμούς (...))».

13. Το Εφετείο Αθηνών αύξησε την αποζημίωση σε 55.000.000 δραχμές (161.048 ευρώ περίπου), ποσό το οποίο οι πέντε εναγόμενοι καταδικάστηκαν αλληλεγγύως να καταβάλουν στον ενάγοντα (απόφαση αρ. 3131/2002).

14. Στις 19 Ιουλίου 2002, ο αιτών προσέφυγε σε αίτηση αναίρεσης. Επικαλέστηκε, μεταξύ άλλων, ότι η επιβολή από τις κατώτερες δικαστικές αρχές του κατώτατου ορίου αποζημίωσης για δυσφήμιση δια της ραδιοφωνικής οδού, προβλεπόμενη από το άρθρο 4 § 10 του νόμου αρ. 2328/1995, παραβίασε το άρθρο 25 § 1 του Συντάγματος, διάταξη που καθιερώνει την αρχή της αναλογικότητας, συνδυαζόμενη με τα άρθρα 14 του Συντάγματος και 10 της Συνθήκης. Ο αιτών βεβαίωσε, ιδιαιτέρως, ότι το ποσό των 161.408 ευρώ που επιδικάστηκε από το εφετείο ήταν υπερβολικό για έναν ιδιώτη, διότι ισοδυναμούσε με έξι έτη αποδοχών ενός καλά αμειβόμενου στελέχους ή με έξι ετών ενοίκια που καταβάλλονται για τη μίσθωση ενός διαμερίσματος στο κέντρο των Αθηνών. Η προσβαλλόμενη απόφαση συνήφθη στην αίτηση αναίρεσης.

15. Στις 15 Ιουνίου 2004, το ακυρωτικό δικαστήριο απέρριψε την αίτηση. Εν προκειμένω για το μέσο της αναίρεσης που αντλήθηκε από τον δυσανάλογο χαρακτήρα του κατώτατου ορίου αποζημίωσης, η ανώτερη δικαστική αρχή το απέρριψε ως αόριστο. Θεώρησε ότι ο αιτών είχε παραλείψει να αναφέρει σε ποιο βαθμό το εφετείο είχε αποδεχτεί την ακρίβεια των ισχυρισμών του σχετικά με την σημασία του ποσού των 161.08 ευρώ (απόφαση 772/2004).

16. Κατόπιν συμφωνίας μεταξύ του Φ.Κ. [Φαήλου Κρανιδιώτη] και των εναγομένων ενώπιον των δικαστικών αρχών της χώρας, ο αιτών κατέβαλε στον Φ.Κ. 41.067,48 ευρώ ως αποκατάσταση της βλάβης που υπέστη και 1.170 ευρώ για έξοδα που προέκυψαν ενώπιον του ακυρωτικού δικαστηρίου.

II. ΣΧΕΤΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

17. Τα σχετικά άρθρα του Συντάγματος προβλέπουν:

Άρθρο 14

«1. Ο καθένας μπορεί να εκφράζει και να διαδίδει τις σκέψεις του προφορικά, γραπτά και μέσω του τύπου, τηρώντας τους νόμους του Κράτους.

2. Ο τύπος είναι ελεύθερος. Η λογοκρισία και κάθε άλλο προληπτικό μέτρο απαγορεύονται.

3. Η κατάσχεση εφημερίδων και άλλων εντύπων, είτε πριν είτε μετά την κυκλοφορία τους, απαγορεύεται.

Σε εξαιρετική περίπτωση, η κατάσχεση επιτρέπεται μετά την κυκλοφορία και κατόπιν εισαγγελικής παραγγελίας:

α) Για λόγους προσβολής της χριστιανικής θρησκείας και κάθε άλλης αναγνωρισμένης θρησκείας.

β) Για λόγους προσβολής του προσώπου του Προέδρου της Δημοκρατίας.

γ) Για λόγους δημοσίευσης που αποκαλύπτει πληροφορίες σχετικές με τη σύνθεση, τον εξοπλισμό και την διάταξη των ενόπλων δυνάμεων ή με την θωράκιση της χώρας ή πληροφορίας που στοχεύει

στην ανατροπή του πολιτεύματος διά της βίας ή που στρέφεται κατά της εδαφικής ακεραιότητας του Κράτους.

δ) Για λόγους ανάρμοστων δημοσιεύσεων, οι οποίες προδήλως προσβάλλουν την δημόσια αιδώ, εντός των καθορισμένων από τον νόμο περιπτώσεων.

4. Σε όλες τις περιπτώσεις της προηγούμενης παραγράφου, ο εισαγγελέας, εντός των είκοσι-τεσσάρων ωρών που ακολουθούν την κατάσχεση, οφείλει να υποβάλει την υπόθεση στο Συμβούλιο Εφετών. Αυτό οφείλει, μέσα στις επόμενες είκοσι-τέσσερις ώρες, να αποφασίσει περί της διατήρησης ή της άρσης της λογοκρισίας, ειδάλλως η λογοκρισία αίρεται αυτοδικαίως. Τα ένδικα μέσα έφεσης και αναίρεσης είναι ανοιχτά στον εκδότη της εφημερίδας ή του οποιουδήποτε άλλου κατεσχημένου εντύπου, καθώς και στον εισαγγελέα.

5. Κάθε πρόσωπο που έχει ζημιωθεί από ανακριβή δημοσίευση ή εκπομπή έχει δικαίωμα απάντησης, και όσον αφορά το μέσο πληροφόρησης, αυτό έχει την υποχρέωση πλήρους και άμεσης επανόρθωσης. Κάθε πρόσωπο που έχει ζημιωθεί από υβριστική ή συκοφαντική δημοσίευση ή εκπομπή έχει εξίσου δικαίωμα απάντησης, και όσον αφορά το μέσο ενημέρωσης, αυτό έχει υποχρέωση άμεσης δημοσίευσης ή διάδοσης της απάντησης. Ο νόμος προσδιορίζει τους τρόπους άσκησης του δικαιώματος της απάντησης και εγγυάται την πλήρη και άμεση επανόρθωση ή την δημοσίευση και μετάδοση της απάντησης. (...)

Άρθρο 25

«1. Τα δικαιώματα του ανθρώπου, τόσο ως ατόμου όσο και ως μέλους του κοινωνικού σώματος, και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου είναι τοποθετημένα υπό την αιγίδα του Κράτους, όλα τα όργανα του Κράτους είναι υποχρεωμένα να διασφαλίσουν την ελεύθερη και αποτελεσματική τους άσκηση. Αυτές οι αρχές ισχύουν εξίσου στις σχέσεις μεταξύ των πολιτών για τις οποίες αυτοί είναι κατάλληλοι. Οι περιορισμοί κάθε κατηγορίας που μπορούν να επιβληθούν σε αυτά τα δικαιώματα σύμφωνα με το Σύνταγμα, πρέπει να προβλεφθούν είτε απευθείας από το Σύνταγμα είτε από το νόμο, με την επιφύλαξη αυτού και με σεβασμό στην αρχή της αναλογικότητας. (...)

18. Οι σχετικές διατάξεις του αστικού κώδικα προβλέπουν:

Άρθρο 57

«Αυτός που με αθέμιτο τρόπο θίγεται στην προσωπικότητά του, έχει δικαίωμα να απαιτήσει την απάλειψη της προσβολής και, πέραν αυτού, την αποχή από οποιαδήποτε προσβολή στο μέλλον. Αν η προσβολή αφορά στην προσωπικότητα αποβιώσαντος προσώπου, είναι ο σύζυγος, οι κατιόντες, ανιόντες, αδελφοί και αδελφές του και οι εκ διαθήκης κληρονόμοι που διατηρούν αυτό το δικαίωμα.

Προσέτι, δεν αποκλείεται η απαίτηση αποζημίωσης σύμφωνα με τις σχετιζόμενες με τις απαγορευμένες πράξεις διατάξεις».

Άρθρο 914

«Όποιος κατά παράβαση του νόμου προκαλεί σε άλλον βλάβη με δική του υπαιτιότητα, υποχρεούται σε επανόρθωση».

Άρθρο 932

Ανεξαρτήτως της οφειλόμενης αποκατάστασης εξαιτίας υλικής βλάβης που προκλήθηκε από παράνομη πράξη, το δικαστήριο μπορεί να επιδικάσει χρηματική αποζημίωση σύμφωνα με την εκτίμησή του, για λόγους ηθικής βλάβης. Αυτό μπορεί κυρίως να εφαρμοστεί σε εκείνον που υπέστη βλάβη της υγείας, της τιμής ή της ηθικής του ακεραιότητας ή που στερήθηκε την ελευθερία του. Σε περίπτωση θανάτου, η αποζημίωση αυτή μπορεί να καταβληθεί στην οικογένεια του θύματος ως *pretium doloris*».

19. Το ενιαίο άρθρο του νόμου αρ. 1178/1981, σχετικό με την πολιτική ευθύνη του τύπου, όπως τροποποιήθηκε από το ενιαίο άρθρο, παράγραφος 4, του νόμου αρ. 2243/1994, ορίζει:

«1. Ο κάτοχος οποιουδήποτε δημοσιεύματος υποχρεούται να αποζημιώσει πλήρως την παράνομη υλική βλάβη, όπως και να αποκαταστήσει χρηματικά την ηθική βλάβη που προκλήθηκαν από άρθρο, το οποίο προσβάλλει την τιμή ή την υπόληψη κάθε προσώπου, ακόμα και αν ο καταλογισμός που προβλέπεται από το άρθρο 914 του αστικού κώδικα ή η πρόθεση που προβλέπεται από το άρθρο 919 του αστικού κώδικα ή η γνώση και η άγνοια που μπορούν να καταλογιστούν σε παράπτωμα και προβλέπονται από το άρθρο 920 του αστικού κώδικα εφαρμόζονται στις περιπτώσεις του συντάκτη του άρθρου αυτού ή, αν αυτός είναι άγνωστος, στον εκδότη και τον αρχισυντάκτη του δημοσιεύματος.

2. Το κατώτερο ποσό αποζημίωσης για ηθική βλάβη σύμφωνα με το άρθρο 932 του αστικού κώδικα είναι δέκα εκατομμύρια δραχμές (...)

20. Το άρθρο 4 § 10 του νόμου αρ. 2328/1995 που αφορά στην ιδιωτική ραδιοτηλεόραση, ορίζει:

«Το ενιαίο άρθρο του νόμου αρ. 1178/1981 διέπει επίσης τους τηλεοπτικούς και ραδιοφωνικούς σταθμούς. Ο όρος “δημοσίευμα” περιλαμβάνει επίσης τις ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές (...). Εν προκειμένω για τους τηλεοπτικούς σταθμούς εθνικής και τοπικής εμβέλειας, το κατώτερο ποσό της αποζημίωσης που προβλέπεται από τη δεύτερη παράγραφο του ενιαίου άρθρου του νόμου αρ. 1178/1981 καθορίζεται σε 100.000.000 (293.470 ευρώ περίπου) και 30.000.000 (88.041 ευρώ περίπου) αντιστοίχως. Εν προκειμένω για τους ραδιοφωνικούς σταθμούς υπερτοπικής εμβέλειας, το ποσό της αποζημίωσης καθορίζεται σε 50.000.000 (147.000 ευρώ περίπου) (...)

21. Σύμφωνα με την πάγια νομολογία του ακυρωτικού δικαστηρίου, η αίτηση αναίρεσης οφείλει να προσδιορίσει ποιά είναι η ουσιαστική διάταξη που παραβιάστηκε, σε τι συνίσταται η νομική πλάνη, με άλλα λόγια που βρίσκεται η παραβίαση στην ερμηνεία ή στην εφαρμογή της διαμφισβητούμενης διάταξης, και οφείλει επίσης να επιτρέπει την έκθεση των γεγονότων επί των οποίων βασίστηκε το εφετείο για να απορρίψει την προσφυγή (Άρειος Πάγος, αρ. 372/2002, 388/2002).

NOMIKΩΣ

I. ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΡΟΒΑΛΛΟΜΕΝΟΥ ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΥ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ

22. Ο αιτών διαμαρτύρεται ότι η απόρριψη από το ακυρωτικό δικαστήριο ως αόριστου του μέσου της αναίρεσης που αντλήθηκε από τον θεωρούμενο ως υπερβολικό χαρακτήρα του καθορισμένου από το εφετείο Αθηνών ποσού ως ηθική αποζημίωση, παραβίασε το δικαίωμά του στην πρόσβαση σε δικαστήριο, όπως αυτό προβλέπεται από το άρθρο 6 § 1 της Συνθήκης. Αυτό είναι συντεταγμένο ως εξής:

«Κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα στην ακριβοδίκαιη εξέταση της υπόθεσής του (...) εντός λογικής προθεσμίας, από ένα δικαστήριο (...) που θα κρίνει (...) τις αμφισβητήσεις των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων πολιτικού χαρακτήρα (...)»

A. Επί του παραδεκτού

23. Το δικαστήριο διαπιστώνει ότι αυτή η αιτίαση δεν είναι εμφανώς αβάσιμη υπό την έννοια του άρθρου 35 § 3 της Συνθήκης. Το δικαστήριο σημειώνει επιπλέον ότι αυτό δεν προσκρούει σε κανένα άλλο αιτιολογικό απαράδεκτου. Πρέπει λοιπόν να το κηρύξει παραδεκτό.

B. Επί της ουσίας

1. Επιχειρήματα των μερών

24. Ο αιτών βεβαιώνει ότι το εφετείο Αθηνών ουδόλως επιχειρηματολόγησε επί του τρόπου με τον οποίο κατέληξε στο ποσό που χορηγήθηκε ως ηθική αποζημίωση. Προσέτι, η εν λόγω απόφαση του εφετείου είχε συναφθεί στην αίτηση αναίρεσης και ήταν, κατά συνέπεια, διαθέσιμη στο ακυρωτικό δικαστήριο.

25. Η Κυβέρνηση ανταπαντά ότι το μέσο της αναίρεσης, το οποίο αντλήθηκε από τον υπερβολικό χαρακτήρα του ποσού που καθορίστηκε από τις δικαστικές αρχές της χώρας ως ηθική αποζημίωση, απορρίφθηκε από το ακυρωτικό δικαστήριο με το αιτιολογικό ότι ο ενδιαφερόμενος δεν είχε αναφέρει με ακρίβεια στην αίτηση αναίρεσης, αν τα γεγονότα επί των οποίων θεμελιωνόταν το προαναφερθέν μέσο είχαν γίνει αποδεκτά από το εφετείο ως αξιόπιστα. Προβάλλει το επιχείρημα ότι το ακυρωτικό δικαστήριο εφάρμοσε απλώς την πάγια νομολογία αναφορικά με τις συνθήκες του παραδεκτού μιας αίτησης αναίρεσης και ότι το σφάλμα διατύπωσης ενός αόριστου μέσου αναίρεσης καταλογίζεται στον αιτούντα.

2. Κρίση του δικαστηρίου

α. Γενικές αρχές

26. Το δικαστήριο υπενθυμίζει την πάγια νομολογία του, σύμφωνα με την οποία δεν έχει ως έργο να υποκαταστήσει τις δικαστικές αρχές μιας χώρας. Η ερμηνεία της εγχώριας νομοθεσίας βαρύνει πρώτα απ' όλα τις εθνικές αρχές και κατά κύριο λόγο τα δικαστήρια (βλ., μεταξύ πολλών άλλων, *Garcia Manibardo c. Espagne*, αρ. 38695, § 36, CEDH 2000-II). Επιπλέον, το «δικαίωμα σε δικαστήριο», του οποίου ιδιαίτερη όψη συνιστά το δικαίωμα πρόσβασης, δεν είναι απόλυτο και υπόκειται σε αυτονόητα παραδεκτούς περιορισμούς, κυρίως ως προς τις προϋποθέσεις του παραδεκτού μιας αίτησης, καθώς απαιτεί από την ίδια την φύση του την ρύθμιση του Κράτους, το οποίο απολαμβάνει από αυτή την πλευρά ένα ορισμένο περιθώριο κρίσης. Σε κάθε περίπτωση, οι περιορισμοί αυτοί δεν μπορούν να περιστείλουν την ελεύθερη πρόσβαση του δωσίδικου κατά τέτοιο τρόπο ή σε τέτοιο σημείο, ώστε το δικαίωμα σε δικαστήριο να πλήττεται στην ίδια την υπόστασή του. Τέλος, οι περιορισμοί δεν συμβιβάζονται με το άρθρο 6 § 1 παρά μόνο αν τείνουν σε έναν νόμιμο στόχο και αν υπάρχει μία λογική σχέση αναλογικότητας μεταξύ των μέσων που χρησιμοποιούνται και του σκοπούμενου στόχου (βλ., μεταξύ πολλών άλλων, *Edificaciones March Gallego S.A. c. Espagne*, απόφαση της 19ης Φεβρουαρίου 1998, *Recueil des arrêts et décisions* 1998-I, σ.290, § 34). Πράγματι, το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο πλήττεται, όταν η ρύθμισή του παύει να εξυπηρετεί τους σκοπούς της νομικής κατοχύρωσης και της ορθής απονομής της δικαιοσύνης και συνιστά μορφή προσκόμματος, που εμποδίζει τον δωσίδικο να δει την διαφορά του να τέμνεται σε βάθος από την αρμόδια δικαστική αρχή.

27. Το δικαστήριο υπενθυμίζει εκτός αυτού, ότι το άρθρο 6 της Συνθήκης δεν καταναγκάζει τα συμβαλλόμενα κράτη να δημιουργήσουν εφετεία ή ακυρωτικά δικαστήρια (βλ., κατά κύριο λόγο, *Delcourt c. Belgique*, απόφαση της 17ης Ιανουαρίου 1970, σειρά A, αρ. 11, σ. 13-15, §§ 25-26). Ωστόσο, αν υπάρχουν τέτοιες δικαστικές αρχές, οι εγγυήσεις του άρθρου 6 οφείλουν να είναι σεβαστές, κατά κύριο λόγο σε ό,τι διασφαλίζει στους εναγομένους πραγματικό δικαίωμα πρόσβασης στα δικαστήρια για τις σχετικές με τα δικά τους «δικαιώματα και υποχρεώσεις πολιτικού χαρακτήρα» αποφάσεις (βλ., μεταξύ άλλων, *Brualla Gómez de la Torre c. Espagne*, απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 1997, *Recueil* 1997-VIII, σελ. 2956, § 37). Επιπλέον, η συμβατότητα των προβλεπόμενων περιορισμών από το εσωτερικό δίκαιο με το αναγνωρισμένο από το άρθρο 6 § 1 της Συνθήκης δικαίωμα σε δικαστήριο εξαρτάται από τις ιδιαιτερότητες της υπό συζήτηση διαδικασίας και πρέπει να λαμβάνει υπόψη το σύνολο της δίκης που διεξήχθη εντός του κρατικού νομικού συστήματος και το ρόλο που επιτέλεσε σ' αυτό το ανώτατο δικαστήριο, καθώς οι προϋποθέσεις του παραδεκτού της αίτησης αναίρεσης μπορούν να είναι αυστηρότερες απ' ό,τι της έφεσης (*Khalfaoui c. France*, αρ. 34791/97, CEDH 1999-IX).

28. Το δικαστήριο υπενθυμίζει τέλος, ότι η ρύθμιση η σχετική με τις τυπικές προϋποθέσεις για την κατάθεση προσφυγής στοχεύει να διασφαλίσει την ορθή απονομή της δικαιοσύνης και, ιδιαιτέρως, τον σεβασμό της αρχής της νομικής κατοχύρωσης. Σε κάθε περίπτωση, οι ενδιαφερόμενοι οφείλουν να μπορούν να υπολογίζουν ότι οι κανόνες θα εφαρμοστούν (*Miragall Escolano et autres c. Espagne*, αρ. 38366/97, 38688/97, 40777/98, 40843/98, 41015/98, 41400/98, 41446/98, 41484/98, 41487/98 και 41509/98, § 33, CEDH 2000-I).

29. Το δικαστήριο έχει συμπεράνει πολλές φορές μέχρι σήμερα, ότι η εφαρμογή των προς τήρηση τυπικών προϋποθέσεων για την κατάθεση προσφυγής από τις εγχώριες δικαστικές αρχές ενδέχεται να παραβιάζει το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο. Έτσι συμβαίνει, όταν η υπερβολικά σχολαστική ερμηνεία της κοινής νομιμότητας γινόμενη από μία δικαστική αρχή εμποδίζει στην πράξη την σε βάθος εξέταση της προσφυγής του ενδιαφερομένου (*Beles et autres c. République Tchèque*, αρ. 47273/99, § 69, CEDH 2002-IX; *Zvolsky et Zvolska c. République Tchèque*, αρ. 46129/99, § 55, CEDH 2002-IX). Με αυτό ως δεδομένο, το δικαστήριο έχει ήδη αποδεχτεί, ότι οι προϋποθέσεις παραδεκτού αίτησης αναίρεσης μπορούν να είναι αυστηρότερες απ' ό,τι για την έφεση (*Beles et autres c. République Tchèque*, προμνημονευθέν, § 62).

β. Εφαρμογή των προαναφερθεισών αρχών στην υπόθεση.

30. Το δικαστήριο κρίνει χρήσιμο να υπενθυμίσει, ότι στην προκειμένη περίπτωση ο αιτών βεβαίωσε ενώπιον του ακυρωτικού δικαστηρίου, ότι το καθορισμένο ως ηθική αποζημίωση ποσό των 161.048 ευρώ ισοδυναμούσε με αποδοχές έξι ετών ενός καλά αμειβόμενου στελέχους ή με έξι έτη ενοικίων που καταβάλλονται για την εκμίσθωση διαμερίσματος στο κέντρο των Αθηνών. Από αυτή την σκοπιά, εννοούσε να ενισχύσει τον ισχυρισμό του, ότι το αναφερόμενο ποσό ήταν υπερβολικό. Εν συνεχεία, το ακυρωτικό δικαστήριο απέρριψε αυτό το μέσο αναίρεσης ως αόριστο, κρίνοντας ότι ο αιτών είχε παραλείψει να αναφέρει σε ποιο βαθμό το εφετείο είχε αποδεχτεί την αληθοφάνεια των ισχυρισμών του αναφορικά με την σημασία του ποσού που επιδικάστηκε.

31. Το δικαστήριο θεωρεί ότι στην υπόθεση το έργο του συνίσταται στο να εξετάσει αν ο λόγος για τον οποίο το ακυρωτικό δικαστήριο απέρριψε το μέσο της αναίρεσης, το οποίο αντλήθηκε από τη μη-αναλογικότητα του ποσού που καθορίστηκε ως ηθική αποζημίωση, στέρησε στην πράξη από τον αιτούντα το δικαίωμά του να δει αυτό το μέσο να συζητιέται σε βάθος. Για να το κατορθώσει, το δικαστήριο θα ασχοληθεί με την αναλογικότητα του επιβεβλημένου περιορισμού σε σχέση με την νομική κατοχύρωση και την ορθή απονομή της δικαιοσύνης.

32. Κατ' αρχήν, το δικαστήριο διαπιστώνει ότι φαίνεται κατά βάσιν λογικό, ότι το ακυρωτικό δικαστήριο απαιτεί από τον αιτούντα να εκθέσει με ακρίβεια στην αίτησή του τα σχετικά γεγονότα,

όπως είχαν γίνει αποδεκτά από το εφετείο. Στην αντίθετη περίπτωση, η ανώτερη δικαστική αρχή δεν θα ήταν καθόλου σε θέση να ασκήσει τον έλεγχο ακυρότητας σε ό,τι αφορά την προσβαλλόμενη απόφαση. Θα ήταν υποχρεωμένη να ανασυστήσει τα σχετικά με την υπόθεση γεγονότα και να τα ερμηνεύσει η ίδια σε σχέση με τον κανόνα δικαίου που εφαρμόστηκε από το εφετείο. Συνεπώς, αυτή η υπόθεση δεν δύναται να εξεταστεί, διότι θα ισοδυναμούσε με το να απαιτήσουμε από την ανώτερη δικαστική αρχή να διατυπώσει η ίδια τα μέσα αναίρεσης, μέσα που στη συνέχεια θα έπρεπε να εξετάσει. Εν ολίγοις, ο νομολογικός κανόνας εφαρμοσμένος στην περίπτωση του συγκεκριμένου θέματος συμβιβάζεται με τον ειδικό χαρακτήρα του ρόλου που επιτελείται από το ακυρωτικό δικαστήριο, ο έλεγχος του οποίου περιορίζεται στο σεβασμό του δικαίου (βλ., σε αυτή την κατεύθυνση, *Brechos c. Grèce* (déc.), αρ. 7632/04, 11 Απριλίου 2006).

33. Στην περίπτωση του συγκεκριμένου θέματος βέβαια, δύσκολα μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι το εν λόγω μέσο αναίρεσης θα επιβάρυνε το ακυρωτικό δικαστήριο με την υποχρέωση να αποκαταστήσει τα γεγονότα του συγκεκριμένου θέματος. Στα μάτια του δικαστηρίου, δύο στοιχεία οφείλουν να ληφθούν υπόψη. Κατά πρώτον, οι ισχυρισμοί οι συναφείς με τις αποδοχές ενός καλά αμειβόμενου στελέχους και με τα καταβαλλόμενα μισθώματα για την ενοικίαση ενός διαμερίσματος στο κέντρο της Αθήνας δεν συνιστούσαν γεγονότα που αναφέρονται στην ουσία της διαφοράς. Αντιθέτως, εγέρθηκαν για πρώτη φορά ενώπιον του ακυρωτικού δικαστηρίου ως παράδειγμα διδαγμάτων από την καθημερινή πρακτική, με σκοπό να ενισχύσουν την αιτίαση του ενδιαφερομένου, ότι το ποσό που καθορίστηκε ως ηθική αποζημίωση παρέβαινε την αρχή της αναλογικότητας. Κατά συνέπεια, οι εν λόγω ισχυρισμοί αποτελούσαν μέρος του ένδικου μέσου που ηγέρθη και δεν συνιστούσαν γεγονότα, τα οποία θα έπρεπε να είχαν προηγουμένως αποδειχθεί από το εφετείο, ώστε η ανώτερη δικαστική αρχή να μπορεί συνεχώς να ασκήσει τον δικαστικό της έλεγχο.

34. Εν πάση περιπτώσει, η αμφισβητούμενη απόφαση του εφετείου είχε συναφθεί στην αίτηση αναίρεσης. Ο ανώτατος δικαστής είχε έτσι τη δυνατότητα να συμβουλευτεί το κείμενο της προσβαλλόμενης απόφασης και να εξακριβώσει, εάν χρειαζόταν, κάθε πραγματικό ισχυρισμό που περιλαμβανόταν στην αίτηση αναίρεσης (*Zouboulidis c. Grèce*, αρ. 77574/01, § 29, 14, Δεκέμβριος 2006).

35. Υπό το φως των προηγούμενων επιχειρημάτων, το δικαστήριο εκτιμά ότι στο συγκεκριμένο θέμα ο περιορισμός που επιβλήθηκε στο δικαίωμα πρόσβασης του αιτούντος σε δικαστήριο δεν ήταν αναλογικός με τον στόχο να υπάρξουν εγγυήσεις νομικής κατοχύρωσης και ορθής απονομής της δικαιοσύνης.

36. Συνεπώς, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Συνθήκης έναντι του δικαιώματος του αιτούντος για πρόσβαση σε δικαστήριο.

II. ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΡΟΒΑΛΛΟΜΕΝΟΥ ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΥ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 10 ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ

37. Ο αιτών καταγγέλλει παραβίαση του δικαιώματός του στην ελευθερία της έκφρασης λόγω της καταδίκης του κατά το αστικό δίκαιο να καταβάλει αποζημίωση στον Φ.Κ. [Φαήλο Κρανιδιώτη]. Επικαλείται το άρθρο 10 της Σύμβασης, διάταξη η οποία διατυπώνεται ως εξής:

«1. Καθένας έχει δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης. Αυτό το δικαίωμα περιλαμβάνει την ελευθερία της γνώμης και την ελευθερία να διακινεί πληροφορίες ή ιδέες, χωρίς την επέμβαση των αρχών και χωρίς να λαμβάνει υπόψη του όρια. Το παρόν άρθρο δεν εμποδίζει τα κράτη να υποβάλουν επιχειρήσεις ραδιοφωνίας, κινηματογράφου και τηλεόρασης σε κανονισμούς αδειοδότησης.

2. Η άσκηση των ελευθεριών που εμπεριέχουν υποχρεώσεις και ευθύνες μπορεί να υπόκειται σε ορισμένες διατυπώσεις, προϋποθέσεις, περιορισμούς ή κυρώσεις προβλεπόμενες από τον νόμο, οι οποίες συνιστούν μέσα σε μια δημοκρατική κοινωνία αναγκαία μέτρα για την εθνική ασφάλεια, την εδαφική ακεραιότητα ή τη δημόσια ασφάλεια, την υπεράσπιση της τάξης και την πρόληψη του εγκλήματος, την προστασία της υγείας ή της ηθικής, την προστασία της υπόληψης ή των δικαιωμάτων του πλησίον, για να εμποδίσουν την κοινολόγηση εμπιστευτικών πληροφοριών ή για να διασφαλίσουν το κύρος και την αμεροληψία της δικαστικής εξουσίας.

A. Επί του παραδεκτού.

38. Το δικαστήριο διαπιστώνει ότι αυτή η αιτίαση δεν είναι εμφανώς αβάσιμη υπό την έννοια του άρθρου 35 § 3 της Συνθήκης. Το δικαστήριο σημειώνει επιπλέον ότι αυτό δεν προσκρούει σε κανένα άλλο αιτιολογικό απαράδεκτου. Πρέπει λοιπόν να το κηρύξει παραδεκτό.

B. Επί της ουσίας.

1. Επιχειρήματα των μερών

39. Ο αιτών βεβαιώνει ότι η υπόθεση αφορά στην ολοφάνερη παραβίαση του δικαιώματός του στην ελευθερία της έκφρασης. Εκτιμά ότι δεν πρέπει να θεωρηθεί υπεύθυνος για όσα ειπώθηκαν από τρίτο πρόσωπο κατά τη διάρκεια ραδιοφωνικής εκπομπής με πολιτικό χαρακτήρα, στην οποία ήταν ο παρουσιαστής. Επιπροσθέτως, βεβαιώνει ότι οι ενοχοποιητικοί χαρακτηρισμοί εγγράφονταν στα συμφραζόμενα μιας πολιτικής συζήτησης, η οποία προσείλκυε το ενδιαφέρον του κοινού, και αφορούσαν την δημόσια δραστηριότητα ενός ανθρώπου που ήταν αναμφίβολα δημόσιο πρόσωπο.

40. Η Κυβέρνηση κατ' αρχήν βεβαιώνει ότι η επίδικη παρέμβαση θεμελιωνόταν στον νόμο, και συγκεκριμένα στα άρθρα 57, 914, 932 του αστικού κώδικα, όπως και στο άρθρο 4 § 10 του νόμου υπ. αρ. 2328/1995 σε συνδυασμό με το ενιαίο άρθρο του νόμου αρ. 1178/1981. Επιπλέον, εκτιμά ότι υπηρετούσε νόμιμο στόχο έναντι του άρθρου 10 § 2 της Συνθήκης, και συγκεκριμένα την προστασία της υπόληψης του πλησίον, στην περίπτωση αυτή του Φ.Κ. [Φαήλου Κρασιδιώτη]. Σε ό,τι αφορά την αναγκαιότητα του περιοριστικού μέτρου, η Κυβέρνηση ανταπαντά ότι οι διαμφισβητούμενοι χαρακτηρισμοί συνιστούσαν αξιολογικές κρίσεις που δεν στηρίζονταν σε καμία πραγματική βάση. Προσθέτει ότι αν και ο αιτών γνώριζε εκ των προτέρων τις πολιτικές θέσεις του προσκεκλημένου του, επέτρεψε την έκφραση των υβριστικών χαρακτηρισμών προς τον Φ.Κ. [Φαήλο Κρασιδιώτη] εκ μέρους του Ε.Β. [Μανώλη Βασιλάκη], χωρίς να επιχειρήσει να τον διακόψει ή έστω να απαιτήσει την αναδιτύπωση των χαρακτηρισμών του. Για την Κυβέρνηση, το ποσό που επιδικάστηκε από τις εγχώριες δικαστικές αρχές ως ηθική αποκατάσταση ήταν ανάλογο προς το είδος των υβριστικών λόγων και προς το γεγονός ότι μεταδόθηκαν κατά τη διάρκεια ραδιοφωνικής εκπομπής εθνικής εμβέλειας.

2. Κρίση του δικαστηρίου

α. Γενικές αρχές

41. Το δικαστήριο υπενθυμίζει ότι σε τελική ανάλυση ο ρόλος του συνίσταται στην απόφαση, αν μία «περιστολή» της ελευθερίας της έκφρασης συμβιβάζεται με το άρθρο 10 της Συνθήκης. Για να το κάνει, εξετάζει την αμφισβητούμενη παρέμβαση υπό το φως του συνόλου της υπόθεσης για να προσδιορίσει, αν ήταν «ανάλογη με τον νόμιμο στόχο που ακολουθήθηκε» και αν οι λόγοι που επικαλέστηκαν οι εθνικές αρχές για να την δικαιολογήσουν παρουσιάζονται «σχετικοί και επαρκείς». Το δικαστήριο οφείλει να πεισθεί ότι οι εθνικές αρχές εφάρμοσαν τους κανονισμούς που είναι σύμφωνοι προς τις αρχές που καθιερώνει το άρθρο 10 και επιπλέον να το πράξει

στηριζόμενο σε μία παραδεκτή εκτίμηση των σχετικών γεγονότων (βλ., μεταξύ άλλων, *Steel et Morris c. Royaume-Uni*, αρ. 68416/01, § 87, CEDH 2005-II).

42. Το δικαστήριο υπογραμμίζει εκ προοιμίου τον κορυφαίο ρόλο του Τύπου σε μία δημοκρατική κοινωνία, ρόλο «σκύλου-φύλακα» (βλ. *Bladet Tromsø et Stensaas c. Norvège* [GC], αρ. 21980/93, § 62, CEDH 1999-III). Εξαιτίας αυτής της λειτουργίας του τύπου, η δημοσιογραφική ελευθερία συνεπάγεται την πιθανή προσφυγή σε κάποια δόση υπερβολής, ακόμα και πρόκλησης (*Gaveda c. Pologne*, αρ. 26229/95, § 34, CEDH 2002-II).

43. Εν προκειμένω, για το είδος των λόγων που ενδέχεται να πλήξουν την υπόληψη ενός ατόμου, το δικαστήριο κατά παράδοση διακρίνει μεταξύ γεγονότων και αξιολογικών κρίσεων. Αν η υλικότητα των πρώτων μπορεί να αποδειχτεί, οι δεύτερες δεν προσφέρονται σε έλεγχο της ακριβείας τους. Όταν κάποια δήλωση αναλύεται σε αξιολογική κρίση, η αναλογικότητα της παρέμβασης μπορεί να είναι συνάρτηση μίας επαρκούς πραγματικής βάσης, διότι ελλείπει μιας τέτοιας βάσης και η αξιολογική κρίση μπορεί να αποδειχθεί υπερβολική (βλ., για παράδειγμα, *Feldek c. Slovaquie*, αρ. 29032/95, §§ 75-76, CEDH 2001-VIII).

44. Επιπροσθέτως, μέσα στα συμφραζόμενα της διαδικασίας δυσφήμισης ή εξύβρισης, το δικαστήριο οφείλει να εξισορροπήσει έναν ορισμένο αριθμό πρόσθετων παραγόντων κατά την εκτίμηση του αμφισβητούμενου μέτρου. Εν πρώτοις, σε ό,τι αφορά τους όρους μετάδοσης των υπό συζήτηση χαρακτηρισμών, το δικαστήριο διακρίνει μεταξύ εκπομπής σε απευθείας μετάδοση και μαγνητοφωνημένης εκπομπής. Όταν πρόκειται για προφορικές δηλώσεις που έγιναν κατά τη διάρκεια ζωντανής εκπομπής, το δικαστήριο θεωρεί ότι το στοιχείο αυτό αφαιρεί από τον παρουσιαστή τη δυνατότητα να τις αναδιατυπώσει, να τις τελειοποιήσει ή να τις αποσύρει προτού δημοσιοποιηθούν (βλ., *Fuentes Bobo c. Espagne*, αρ. 39293/98, § 46, 29 Φεβρουαρίου 2000; *Gündüz c. Turquie*, αρ. 35071/97, § 49, CEDH 2003-XI).

45. Κατά δεύτερον, σε ό,τι αφορά το περιεχόμενο των διαμφισβητούμενων λόγων, το δικαστήριο υπενθυμίζει ότι τα όρια της αποδεκτής κριτικής ενός πολιτικού προσώπου, το οποίο γίνεται στόχος της με αυτή του την ιδιότητα, είναι ευρύτερα απ' ό,τι ενός απλού «ιδιώτη»: διαφορετικά από τον πρώτο, ο δεύτερος εκτίθεται αναπόφευκτα και συνειδητά στον προσεκτικό έλεγχο των πράξεων και κινήσεων του, τόσο εκ μέρους των δημοσιογράφων όσο και εκ μέρους του μεγάλου αριθμού των πολιτών. Κατά συνέπεια, πρέπει να επιδειχθεί μεγαλύτερη ανεκτικότητα (*Lingens c. Autriche*, απόφαση της 8ης Ιουλίου 1986, σειρά A, αρ. 103, σελ. 26, § 42). Αυτή η αρχή δεν έχει αποκλειστική εφαρμογή στην περίπτωση του πολιτικού προσώπου, αλλά επεκτείνεται σε κάθε πρόσωπο, το οποίο μπορεί να χαρακτηριστεί δημόσιο πρόσωπο, δηλαδή το πρόσωπο εκείνο που με τις πράξεις του (βλ., σ' αυτή την κατεύθυνση, *Krone Verlag GmbH & Co. KG c. Autriche*, αρ. 34315/96, § 37, 26 Φεβρουαρίου 2002; *News Verlags GmbH & Co. KG c. Autriche*, αρ. 31457/96, § 54, CEDH 2000-I) ή από την ίδια τη θέση του (*Verlagsgruppe News GmbH c. Autriche* (no 2), αρ. 10520/02, § 36, 14 Δεκεμβρίου 2006) εισέρχεται στη σφαίρα στη δημόσια κόνιστρα.

45. Τέλος, το δικαστήριο θεωρεί ότι κάθε απόφαση παραχώρησης αποζημίωσης για δυσφήμιση οφείλει να παρουσιάζει μία λογική σχέση αναλογικότητας με την βλάβη που προκλήθηκε στην υπόληψη (*Tolstoy Miloslavsky c. Royaume Uni*, απόφαση της 13ης Ιουλίου 1995, σειρά A, αρ. 316-B, σελ. 75-76, § 49). Επιπλέον, για να εκτιμηθεί η σημασία των αποζημιώσεων ή προστίμων στα οποία καταδικάστηκε ο ενδιαφερόμενος, το δικαστήριο λαμβάνει υπόψη την προσωπική κατάσταση του ενδιαφερόμενου και κυρίως τα εισοδήματα και τους πόρους του, όπως προκύπτουν από τον φάκελο της υπόθεσης (βλ. *Steel et Morris c. Royaume Uni*, προμνημονευθέν, § 96; *Maronek c. Slovaquie*, αρ. 32686/96, § 58, CEDH 2001-III).

β. Εφαρμογή στην υπόθεση των προαναφερθεισών αρχών.

47. Το δικαστήριο σημειώνει εκ των προτέρων ότι τα μέρη συμφωνούν να λάβουν υπόψη ότι οι εγχώριες δικαστικές αποφάσεις συνιστούν παρέμβαση στο δικαίωμα ελευθερίας της έκφρασης του αιτούντος. Εκτός αυτού, δεν αμφισβητείται ότι η επίδικη παρέμβαση «προβλεπόταν από τον νόμο», δηλαδή από τα άρθρα 57, 914 και 932 του αστικού κώδικα, όπως και από το άρθρο 4 § 10 του νόμου αρ. 2328/1995 σε συνδυασμό με το ενιαίο άρθρο του νόμου αρ. 1178/1981. Σε τελευταία ανάλυση, το εν λόγω περιοριστικό μέτρο επεδίωκε νόμιμο στόχο έναντι του άρθρου 10 § 2 της Συνθήκης, δηλ. την προστασία της υπόληψης του πλησίων, στη συγκεκριμένη περίπτωση εκείνη του Φ.Κ. [Φαήλου Κρανιδιώτη].

48. Τα μέρη επικέντρωσαν την επιχειρηματολογία τους επί της αναγκαιότητας της υπό συζήτηση παρέμβασης. Το δικαστήριο θα ασχοληθεί λοιπόν με την ερώτηση, αν η επίδικη παρέμβαση υπήρξε ανάλογη προς τον νόμιμο στόχο που επιδιώχθηκε και αν οι λόγοι που οι εσωτερικές δικαστικές αρχές επικαλέστηκαν για να δικαιολογήσουν τον στόχο αυτό παρουσιάζονται σχετικοί και επαρκείς. Θα λάβει ιδιαιτέρως υπόψη το είδος των επίμαχων εκφράσεων, τους όρους μετάδοσής τους, τη θέση του αντικειμένου αυτών και τέλος την αναλογικότητα της αποζημίωσης που καθορίστηκε.

49. Σε ό,τι αφορά το είδος των διαμφισβητούμενων λόγων, το δικαστήριο θεωρεί ότι οι όροι «παρακράτος», «φωνασκούντες κακούργοι του Τύπου» και «νευροπαθείς ψευδοπατριώτες» είναι αξιολογικές κρίσεις, οι οποίες δεν επιδέχονται αποδείξεις και δεν αποτελούν γεγονότα, των οποίων η υλικότητα μπορεί να αποδειχθεί. Ακόμα περισσότερο, ο Ε.Β. [Μανώλης Βασιλάκης] ανέφερε ρητά ότι οι όροι «φωνασκούντες εγκληματίες του τύπου» και «νευροπαθείς ψευδοπατριώτες» είχαν ήδη χρησιμοποιηθεί από έναν άλλο δημοσιογράφο, ο οποίος το 1894 χαρακτήρισε έτσι τους οπαδούς της «Μεγάλης Ιδέας», σχέδιο που τερματίστηκε το 1922 με την ήττα του ελληνικού στρατού στη Μικρά Ασία. Είναι προφανές κατ' αυτό τον τρόπο, ότι με την χρήση των δύο όρων ο Ε.Β. [Μανώλης Βασιλάκης] εννοούσε να καταδείξει παραλληλία μεταξύ της πολιτικής κατάστασης της εποχής και εκείνης που επικρατούσε στην Ελλάδα το 1922.

50. Εντούτοις, οι επίδικοι χαρακτηρισμοί δεν στερούνταν ολοκληρωτικά πραγματικής βάσης. Αντιθέτως, ο Φ.Κ. [Φαήλος Κρανιδιώτης] είχε συναντήσει τον κ. Οτσαλάν κατά την παραμονή του στην Κένυα για να του παραδώσει μηνύματα και έγγραφα και, μετά την σύλληψη του κ. Οτσαλάν από τις τουρκικές υπηρεσίες, είχε δώσει πολλές συνεντεύξεις για το θέμα αυτό στα ελληνικά μέσα ενημέρωσης. Σε τελευταία ανάλυση, δεν διαφεύγει από το δικαστήριο ότι οι εγχώριες δικαστικές αρχές δεν έκαναν καμία διάκριση μεταξύ «γεγονότων» και «αξιολογικών κρίσεων», αλλά αναζήτησαν αποκλειστικά, αν οι όροι που χρησιμοποιήθηκαν από τον Μ.Β. [Μανώλη Βασιλάκη] μπορούσαν να προσβάλουν την προσωπικότητα και την υπόληψη του ενάγοντος.

51. Σε ό,τι αφορά τους τρόπους μετάδοσης, το δικαστήριο υπενθυμίζει ότι οι διαμφισβητούμενοι λόγοι διατυπώθηκαν κατά τη διάρκεια ραδιοφωνικής εκπομπής πολιτικού χαρακτήρα. Η μορφή της εκπομπής είχε διαμορφωθεί για να προκαλέσει την ελεύθερη ανταλλαγή απόψεων. Επιπλέον, οι υπό συζήτηση χαρακτηρισμοί ήταν προφορικές δηλώσεις, οι οποίες έγιναν από τρίτο πρόσωπο κατά τη διάρκεια εκπομπής σε απευθείας μετάδοση, κάτι που αφαιρούσε την δυνατότητα από τον αιτούντα να τις αποσύρει επί τόπου (βλ., *Gündüz c. Turquie*, προμνημονευθέν, § 49). Επί αυτού του σημείου, το δικαστήριο θεωρεί ότι η ευθύνη του δημοσιογράφου-συντονιστή δεν συμπίπτει με εκείνη του προσώπου, το οποίο εκφράστηκε με λέξεις ενδεχομένως πολεμικής, υβριστικές ή συκοφαντικές. Πραγματικά, το γεγονός να απαιτείται κατά γενικό τρόπο από τους δημοσιογράφους η συστηματική και σαφής αποστασιοποίησή τους από το περιεχόμενο κάποιας μνείας, η οποία θα μπορούσε να προσβάλει τρίτα πρόσωπα, να τα προκαλέσει ή να θίξει την τιμή τους, δεν συμβιβάζεται με τον ρόλο του τύπου να ενημερώνει για γεγονότα ή γνώμες και ιδέες που διατυπώνονται σε μια δεδομένη στιγμή (βλ. σε αυτή την κατεύθυνση, *Jersild c. Danemark*, απόφαση της 23ης Σεπτεμβρίου 1994, σειρά Α, αρ. 298, σελ. 25, § 35; *Thoma c. Luxembourg*, αρ. 38432/97, § 64, CEDH 2001-III). Μία τέτοια απαίτηση θα επέβαλε ένα υπερβολικό βάρος στον

δημοσιογράφο-συντονιστή εκπομπής, ο οποίος ενδεχομένως θα απέφυγε να συζητήσει με πρόσωπα που θα μπορούσαν να διατυπώσουν τις ιδέες τους με όρους πολεμικής και υπερβολής, από το φόβο να αντιμετωπίσει νομική ευθύνη. Και όμως, μια τέτοια κατάσταση θα μπορούσε να στερήσει την κοινωνία από την διάδοση ζωνών και έντονων πολιτικών συζητήσεων, από τις οποίες τρέφεται η δημοκρατία.

52. Κατά τα λοιπά, σε ό,τι αφορά τη θέση του αντικειμένου των επίδικων χαρακτηρισμών, το δικαστήριο σημειώνει ότι ο ενάγων διατηρούσε προσωπική σχέση με τον κ. Οτσαλάν, είχε παραχωρήσει συνεντεύξεις για αυτό το θέμα και είχε θέσει υποψηφιότητα σε βουλευτικές εκλογές και ευρωεκλογές. Συνεπώς, ο ενάγων δεν μπορεί να εξομοιωθεί με έναν «απλό ιδιώτη», αλλά περισσότερο με ένα δημόσιο πρόσωπο της επικαιρότητας. Υπενθυμίζει επίσης ότι επρόκειτο για την πολιτική επικαιρότητα και ένα ζήτημα το οποίο είχε μονοπωλήσει εκείνη την εποχή το ενδιαφέρον των μέσων. Χωρίς αμφιβολία λοιπόν, χωρίς να στοχεύουν σε ένα πολιτικό πρόσωπο με την κυριολεκτική έννοια του όρου, οι επίδικοι χαρακτηρισμοί εγγράφονταν στα συμφραζόμενα μίας συζήτησης με έντονο δημόσιο ενδιαφέρον (βλ. σε αυτή την κατεύθυνση, *Selistö c. Finlande*, αρ. 56767/00, § 51, 16 Νοεμβρίου 2004).

53. Σε τελευταία ανάλυση, σε ό,τι αφορά στη σχέση αναλογικότητας του ποσού που επιδικάστηκε με την προσβολή που προκλήθηκε στην προσωπικότητα, το δικαστήριο διαπιστώνει ότι οι αρμόδιες δικαστικές αρχές καταδίκασαν αλληλεγγύως τους εναγομένους, μεταξύ αυτών και τον αιτούντα, να καταβάλουν στον ενάγοντα το ποσό των 55.000.000 δρχ. (161.048 ευρώ περίπου) ως ηθική αποζημίωση. Το δικαστήριο κατ' αρχήν παρατηρεί ότι τα δικαστήρια δεν έκαναν καμία αναφορά στην οικονομική κατάσταση του αιτούντα κατά τον προσδιορισμό της αποζημίωσης. Αντιθέτως μάλιστα, οι αρμόδιες δικαστικές αρχές εξομοίωσαν την οικονομική κατάσταση των εναγομένων, μεταξύ των οποίων ο αιτών και της ιδιοκτήτριας εταιρείας του ραδιοφωνικού σταθμού. Εντούτοις, το δικαστήριο θεωρεί ότι η εφαρμογή από τις εγχώριες δικαστικές αρχές «ενός κατώτατου ορίου αποζημίωσης» (στη συγκεκριμένη περίπτωση 147.000 ευρώ) αφαίρεσε τη δυνατότητα από τον αιτούντα να αποδείξει ότι η βλάβη που υπέστη ο Φ.Κ. [Φαήλος Κρανιδιώτης] ήταν ενδεχομένως κατώτερη από αυτό το ποσό.

54. Έχοντας λάβει υπόψη τα προηγούμενα, το δικαστήριο κρίνει ότι οι εθνικές δικαστικές αρχές δεν προσκόμισαν λόγους σχετικούς και επαρκείς για να αιτιολογήσουν την καταδίκη του αιτούντα να καταβάλει αποζημίωση στον Φ.Κ. [Φαήλος Κρανιδιώτης] και αυτή δεν ανταποκρινόταν σε «επιτακτική κοινωνική ανάγκη».

Εντούτοις, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 10 της Συνθήκης.

III. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ

55. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Συνθήκης,

«Αν το δικαστήριο κηρύξει ότι υπήρξε παραβίαση της Συνθήκης ή των Πρωτόκολων αυτής και αν το εγχώριο δίκαιο του συμβαλλόμενου κράτους δεν επιτρέπει παρά μόνο μερικώς την ακύρωση των συνεπειών αυτής της παραβίασης, το δικαστήριο χορηγεί στον ζημιωθέντα διάδικο, εφόσον υπάρχει αφορμή, δίκαιη επανόρθωση».

A. ΖΗΜΙΑ

56. Ο αιτών αξιώνει 42.237,48 ευρώ ως υλική βλάβη που υπέστη, ποσό που επιμερίζεται ως εξής:

i. 41.067,48 ευρώ, ποσό που καταβλήθηκε από τον ίδιο στον Φ.Κ. [Φαήλο Κρανιδιώτη] και ανταποκρίνεται κατά ένα μέρος στην αποζημίωση που επιδίκασαν οι εγχώριες δικαστικές αρχές. Το

εν λόγω ποσό προσδιορίστηκε τη βάση συμφωνίας μεταξύ του Φ.Κ., του αιτούντα και τον άλλων εναγομένων στην εγχώρια δικαστική διαδικασία.

ii 1.170 ευρώ για δικαστικά έξοδα ενώπιον του ακυρωτικού δικαστηρίου.

57. Σε ό,τι αφορά την ηθική ζημία, ο αιτών αξιώνει 30.000 ευρώ εξαιτίας του άγχους και της απόγνωσης που βίωσε στη διάρκεια της αμφισβητούμενης δικαστικής διαδικασίας. Ο αιτών ιδιαίτερος επικαλείται ότι κατά τη διάρκεια μακράς περιόδου ενώπιον των εγχώριων δικαστικών αρχών έγινε αντικείμενο μιας διαδικασίας, στο τέρμα της οποίας καταστράφηκε η επαγγελματική του υπόληψη. **Ευρισκόμενος σε αδυναμία να καταβάλει στον Φ.Κ. [Φαήλο Κρανιδιώτη] την οφειλόμενη αποζημίωση, ο τελευταίος προχώρησε σε κατάσχεση της οικίας του αιτούντος. Εν συνεχεία, ο αιτών βεβαιώνει ότι έπρεπε να δανειστεί από τους οικείους του και τον φιλικό του κύκλο το υπόλοιπο του οφειλόμενου στον Φ.Κ. ποσού.**

58. Σε ό,τι αφορά το ποσό που αξιώνεται για υλική βλάβη, η Κυβέρνηση βεβαιώνει ότι το δικαστήριο δεν μπορεί να εξοφλήσει στον αιτούντα το ποσό που καταβλήθηκε από εκείνον ως αποζημίωση της ζημίας που υπέστη ο Φ.Κ. [Φαήλο Κρανιδιώτη] Κατά την Κυβέρνηση, ένα τέτοιο διάβημα θα ισοδυναμούσε με επανάληψη της επίδικης διαδικασίας και, εκ των πραγμάτων, με την ανατροπή της αρχής της υπόθεσης που εκδικάστηκε από τις εγχώριες δικαστικές αρχές. Σε ό,τι αφορά το ποσό που διεκδικείται ως ηθική αποζημίωση, η Κυβέρνηση εκτιμά ότι μόνη η βεβαίωση παραβίασης του άρθρου 10 της Συνθήκης συνιστά καθαυτή δίκαιη επανόρθωση.

59. Το δικαστήριο διαπιστώνει ότι υφίσταται σχέση αιτιότητας μεταξύ της παραβίασης του άρθρου 10 και της υποχρέωσης που επεβλήθη στον αιτούντα να καταβάλει 41.067,48 ευρώ ως αποζημίωση στον Φ.Κ. [Φαήλο Κρανιδιώτη] για την βλάβη που υπέστη, όπως και 1.170 ευρώ για δικαστικά έξοδα του τελευταίου ενώπιον του ακυρωτικού δικαστηρίου. Υπάρχει λοιπόν αφορμή καταβολής του ποσού των 42.238 ευρώ στον αιτούντα και οποιουδήποτε ποσού που θα μπορούσε να προσμετρηθεί ως πρόσθετη χρηματική επιβάρυνση στο προηγούμενο ποσό.

60. Το δικαστήριο εκτιμά επιπλέον ότι η βεβαίωση παραβίασης του άρθρου 10 της Συνθήκης συνιστά καθαυτή επαρκή δίκαιη επανόρθωση για κάθε ηθική βλάβη που ενδεχομένως υπέστη ο ενδιαφερόμενος (*Thoma c. Luxembourg*, προμνημονευθέν, § 74).

B. Έξοδα και δαπάνες

61. Ο αιτών αξιώνει συνολικό ποσό 11.410 ευρώ, το οποίο επιμερίζεται ως ακολούθως:

- i. 4.000 ευρώ για την πρωτόδικη διαδικασία, χωρίς να προσαγάγει σημείωμα εξόδων και αμοιβών.
- ii. 2.100 ευρώ για την διαδικασία ενώπιον του ακυρωτικού δικαστηρίου, μετά σημειώματος εξόδων και αμοιβών.
- iii. 5.000 ευρώ για την διαδικασία που ακολουθήθηκε στο δικαστήριο, σχετικά με την οποία προσήχθη σημείωμα εξόδων και αμοιβών.
- iv. 300 ευρώ για έξοδα συναφή με φωτοτυπίες και τη διεκπεραίωση της παρούσας αίτησης.

63. Το δικαστήριο υπενθυμίζει ότι σύμφωνα με την πάγια νομολογία του, η καταβολή εξόδων και δαπανών κατά το άρθρο 41 προϋποθέτει ότι έχουν αποδειχθεί η πραγματικότητα, η αναγκαιότητα και, επιπροσθέτως, ο λογικός χαρακτήρας του ύψους τους (*Iatridis c. Grèce* (δίκαιη επανόρθωση) [GC], αρ. 31107/96, § 54, CEDH 2000-XI). Σε αυτή την περίπτωση, έχοντας λάβει υπόψη τα δικαιολογητικά που κατατέθηκαν και τα ως άνω αναφερθέντα κριτήρια, το δικαστήριο εκτιμά ως

λογική από αυτή την άποψη την καταβολή 7.000 ευρώ και επιπλέον οποιοδήποτε ποσό θα μπορούσε να προσμετρηθεί ως πρόσθετη οικονομική επιβάρυνση στο προηγούμενο ποσό.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

64. Το δικαστήριο κρίνει ενδεδειγμένο να βασίσει τα επιτόκια υπερημερίας στο επιτόκιο ορίου ασφαλείας ευχέρειας δανεισμού της ευρωπαϊκής τράπεζας προσαυξημένο κατά τρία τοις εκατό.

ΔΙΑ ΤΑΥΤΑ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. Κηρύσσει το παραδεκτό της αίτησης.

2. Λέει ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Συνθήκης

3. Λέει ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 10 της Συνθήκης

4. Λέει

α) ότι το εναγόμενο κράτος οφείλει να καταβάλει στον αιτούντα, εντός τριών μηνών από την ημέρα που η απόφαση θα καταστεί οριστική σύμφωνα με το άρθρο 44 § 2 της Συνθήκης, 42.238 ευρώ για υλική βλάβη και 7.000 ευρώ για έξοδα και δαπάνες και επιπλέον οποιοδήποτε ποσό που θα μπορούσε να προσμετρηθεί ως πρόσθετη οικονομική επιβάρυνση στο προηγούμενο ποσό.

β) ότι υπολογίζοντας από την παρέλευση της αναφερθείσας προθεσμίας μέχρι την καταβολή, τα ποσά αυτά θα προσαυξηθούν με απλό τόκο και επιτόκιο ίσο με αυτό του ορίου ασφαλείας ευχέρειας δανεισμού της κεντρικής ευρωπαϊκής τράπεζας, αυξημένο κατά τρία τοις εκατό.

5. Απορρίπτει την αίτηση δίκαιης επανόρθωσης για το πλεόνασμα.

Συντάχθηκε στα γαλλικά και κοινοποιήθηκε γραπτώς στις 5 Ιουλίου 2007 εις εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του κανονισμού.

S. Nielsen,

L. Loucaides,

Γραμματέας

Πρόεδρος

Μεταφραστική Υπηρεσία Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα
**SERVICE DES TRADUCTIONS DU MINISTERE DES AFFAIRES ETRANGERES
DE LA REPUBLIQUE HELLENIQUE, ATHENES
HELLENIC REPUBLIC, MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS, TRANSLATION
SERVICE, ATHENS**

Δημοσιευμένο Φεβρουαρίου 15, 2008